

Jerzy Piwowarski, Radosław Jałkiewicz
Instytut Plastyk, WSP Częstochowa

KOMPUTEROWA BAZA DANYCH „FOTOGRAF POLSKI” 1925 – 39

Komputerowa baza danych zawierająca informacje pochodzące z „Fotografa Polskiego” (1925 – 39) zrealizowana została w latach 1998 – 99, jako praca magisterska w Pracowni Fotografii Instytutu Plastyki WSP w Częstochowie. Jej podstawowym celem było zebranie danych o ówczesnych autorach oraz formach ich aktywności w zakresie fotografii artystycznej: publikowanych artykułach lub fotografiach, członkostwie w stowarzyszeniach, udziale w wystawach oraz konkursach krajowych i zagranicznych.

Dodatkowo do bazy dołączony został aneks *Wybrane publikacje fotograficzne*, który zawiera fotografie dostępne w zgromadzonych w bibliotece Pracowni Fotografii oryginalnych zeszytach „Fotografa Polskiego” (Tab. 2). Z powodu słabej jakości kopii kserograficznych celowo pominięte zostały pozostałe egzemplarze.

Wybór „Fotografa Polskiego”, jako przedmiotu badań zdeterminowany był przede wszystkim jakością merytoryczną pisma i jego czasem ukazywania się. Począwszy od pierwszego zeszytu z 1925 roku aż do czerwca 1939 roku, periodyk stanowił organ prasowy stopniowo rosnącej liczby związków i towarzystw fotograficznych. W latach 1925 – 1939 Polskiego Towarzystwa Miłośników Fotografii (od 1931 roku Polskiego Towarzystwa Fotograficznego), 1925 – 1939 Stowarzyszenia Fotografów Zawodowych w Warszawie, 1925 Cechu Przymusowego na obwód województwa poznańskiego, 1926 – 1939 Lwowskiego Towarzystwa Fotograficznego, 1926 – 1939 Stowarzyszenia Fotografów Wielkopolskich, 1927 – 1939 Klubu Miłośników Fotografii w Łodzi, 1930 – 1939 Związku Polskich Towarzystw Fotograficznych, 1930 – 1939 Klubu Fotograficznego przy Polskiej Y.M.C.A. w Łodzi, 1930 – 1939 Towarzystwa Miłośników Fotografii w Krzemieńcu, 1930 – 1939 Cechu Fotografów Zawodowych w Warszawie, 1931 – 1939 Towarzystwa Miłośników Fotografii w Toruniu, 1932 – 1939 Towarzystwa Miłośników Fotografii w Tarnowie, 1933 – 1939 Towarzystwa Miłośników Fotografii w Grudziądzu, 1934 – 1939 Związ-

ku Polskich Zrzeszeń Fotograficznych i 1938-1939 Fotoklubu Wileńskiego.¹ Tym samym pismo stało się niezwykle cennym źródłem informacji na temat aktywności środowisk fotograficznych oraz związanych z nimi twórców.

Redakcja „Fotografa” od początku zapowiadała swoim przyszłym czytelnikom, iż będzie on periodykiem: „artystycznym, powołanym, nie tylko, żeby szerzyć umiejętność dokonywania poprawnych zdjęć, znajomość techniki i popularyzowanie ulepszeń w tej dziedzinie [...]”, ale i współdziałającym „w podnoszeniu poziomu artystycznego fotografii polskiej, żeby dotrzymywała ona kroku szybkiemu rozwojowi tej sztuki w krajach Zachodu. Ideą przewodnią będzie stałe jednoczenie przy wspólnej pracy dla dobra polskiej sztuki fotograficznej wszystkich tych, którzy poświęcają jej swój czas i wiedzę”².

Redaktorami pisma, którzy odpowiadali za realizację powyższego zobowiązania, byli kolejno:

Stanisław Schönfeld (1925 – 32)³,
 Witold Kamieński (1932),
 Tadeusz Cyprian (1932 – 33),
 Henryk Szylit (1934 – 1937),
 Jan Alojzy Neuman (1938),
 Marian Dederko (1938 – 39),
 Stanisław Turski (1939).

Pismo, reprezentując wspomniane lokalne stowarzyszenia i ogólnopolski Związek Polskich Towarzystw Fotograficznych było wyrazicielem nurtujących je problemów. Dotyczyły one między innymi słownictwa, szkolnictwa i czasopiśmiennictwa fotograficznego.

Poszczególne zeszyty zawierały artykuły o charakterze ogólnym, techniczne i dotyczące technologii (przybory fotograficzne, optyka, przepisy) oraz działy z wiadomościami o piśmiennictwie, wystawach, konkursach i życiu organizacji. Od 1935 roku pojawił się także dział *Fotografia polska za granicą* informujący o jej „wszelkich przejawach [...]”: prace polskie na Salonach, nagrody i wyróżnienia na terenie zagranicznym, artykuły opublikowane i prace reprodukowane we wszelkich wydawnictwach”⁴.

Oprócz wspomnianych artykułów ogólnych, zbliżonych treścią do wypowiedzi w innych czasopismach, publikowano liczne wypowiedzi dotyczące tematyki technologicznej, między innymi Mariana Dederki, Mikołaja Ilińskiego, Jana Alojzego Neumana i Witolda Romera, oraz estetycznej, autorstwa na przykład Jana Bułhaka i Antoniego Wieczorka.

¹ M. Szulc, *Materiały do bibliografii fotografii polskiej*, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Warszawa 1963, s. 15 – 16.

² „Fotograf Polski” 1925, nr 1, s. 4.

³ Szczegółowe informacje podane zostały w Tab. 1.

⁴ *Apel do ogółu fotografujących w Polsce*, „Fotograf Polski” 1935, nr 1, s. 6.

„Fotografa Polskiego” wyróżniają także liczne informacje dokumentujące przejawy aktywności środowisk i twórców indywidualnych. Zaliczyć do nich należy między innymi systematycznie ukazujące się recenzje i noty biograficzne uczestników wystaw indywidualnych i zbiorowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Fotograficzne. Równocześnie zamieszczano reprodukcje ich wybranych prac.

Baza danych — „FOTOGRAF POLSKI”

Baza danych „Fotograf Polski” została opracowana na podstawie programu ACCESS'97, który jest niezbędny do jej funkcjonowania.

Korzystanie z programu oraz aneksu „Wybrane publikacje fotograficzne” jest możliwe zarówno z płyty CD-ROM, jak i — po przeprowadzeniu instalacji — z dysku twardego. Oba warianty mają następujące zalety i wady:

1. CD-ROM:

- daje możliwość pracy z programami, nawet gdy na dysku twardym komputera nie ma wystarczającej ilości miejsca do przeprowadzenia instalacji,
- nie pozwala na dopisywanie i edycję danych znajdujących się w bazie,
- jest wolniejszy niż korzystanie z twardego dysku (szczególnie w przypadku napędów CD-ROM o małej prędkości odczytu).

2. HDD:

- zapewnia szybszy dostęp do danych, umożliwia dopisywanie i edycję danych zawartych w bazie,
- umożliwia szybsze i prostsze uruchamianie programów poprzez skróty w „Start Menu” oraz na pulpicie, które tworzone są automatycznie podczas instalacji,
- nie wymaga ciągłej obecności płyty CD-ROM w napędzie,
- w przypadku instalacji programu „Wybrane publikacje fotograficzne” wymaga dużej ilości wolnego miejsca na dysku twardym.

Jeżeli wykorzystywany komputer posiada wystarczającą ilość wolnego miejsca na dysku twardym, zalecana jest pełna instalacja programu.

Wymagana konfiguracja sprzętowa (minimalna):

- procesor Intel Pentium 166 MMX,
- system operacyjny Windows'95,
- pamięć operacyjna 32 MB,
- ustawienie rozdzielczości ekranu 800 x 600, 256 kolorów.

Baza danych jest zbudowana na podstawie relacji pięciu tabel:

- „Artyści”, która zawiera: nazwisko i imię artysty oraz miejsce i datę jego urodzenia.
- „Stowarzyszenia” — gdzie umieszczone są: id artysty, nazwa stowarzyszenia wraz z adresem.
- „Funkcje” zawierającą informacje o stowarzyszeniach oraz pełnionych w nich przez danego artystę funkcjach.
- „Artykuły” — znajdują się tam następujące pozycje: forma aktywności i data aktywności, oraz -w przypadku fotografii publikowanej — jej tytuł, technika realizacji. Każda z informacji uzupełniona jest o wskazanie bibliograficzne.
- „Numery Klasyfikacyjne” — z id. artykułu i nr. klasyfikacyjnego⁵, który dodatkowo precyzuje opisywaną formę aktywności, np. artykuł o tematyce estetycznej czy technologicznej.

Poszczególne bazy powiązane są ze sobą („Artyści” - „Stowarzyszenia”, „Artyści”-„Artykuły”, „Stowarzyszenia”-„Funkcje”, „Artykuły”-„Numery Klasyfikacyjne”) relacją „jeden do wielu”.

Taka struktura zdeterminowana jest przez podstawowe zadanie, jakim jest przede wszystkim grupowanie danych dotyczących artystów.

Podstawowy formularz, to „Artyści”, który odzwierciedla wszystkie relacje zawarte w bazie i umożliwia wykonywanie następujących operacji na zapisanych danych:

- wyszukiwanie (może odbywać się poprzez wybranie z listy lub wpisanie do pola poszukiwanego nazwiska i naciśnięcie klawisza Enter),
- sortowanie „Rosnąco” lub „Malejąco”,
- filtrowanie według formularza (opcja ta umożliwi bardziej rozbudowane wyszukiwanie z zastosowaniem znaków specjalnych „*” i „?”),
- zastosowanie filtru (w tym przypadku nieaktywne). Działa łącznie z opcją filtruj według formularza, oraz
- skorzystanie z pomocy programu MS Access 97.

⁵ Poszczególnym artykułom przypisane są tematyczne numery klasyfikacyjne. System został zapożyczony z prac magisterskich Joanny Jakubowskiej i Agnieszki Leśniak *Bibliografia fotografii polskiej za lata 1956 – 1981* (bez czasopism fachowych) i Dariusza Pleśniaka *Bibliografia fotografii polskiej za lata 1956-1981. Redakcja w systemie CD-ROM*, napisanych pod kierunkiem profesora Aleksandra Żakowicza, Częstochowa 1994.

Efekty poszukiwań przedstawiane są w postaci raportów widocznych na ekranie monitora lub mogą być wydrukowane.

Baza danych zainstalowana na dysku twardym komputera pozwala także na dopisywanie i korektę danych. Operację tę należy wykonywać w formularzu „Artyści” i możliwe jest to tylko po usunięciu atrybutu Read Only (tylko do odczytu) pliku bazy: „Rad.mdb”. W przypadku gdy nie zostanie on zmieniony, wszelkie poprawki wprowadzone w bazie (np. edycja, dopisywanie lub usuwanie rekordów) nie będą zapisane na dysku.

Do usunięcia rekordu służy ikona „Usuń rekord” zawarta na pasku ikon lub polecenie Edycja\Usuń rekord. Przed tą operacją należy sprecyzować, czy chcemy zlikwidować:

- wszystkie dane o artyście,
- tylko dane o stowarzyszeniu oraz pełnione w nim funkcje,
- tylko funkcję pełnioną w stowarzyszeniu,
- tylko dane o formie aktywności oraz przypisane jej numery klasyfikacyjne,
- tylko numer klasyfikacyjny dotyczący wybranej formy aktywności.

Należy pamiętać, że usunięcie rekordu nadrzędnego powoduje usunięcie wszystkich powiązanych z nim rekordów podrzędnych.

Przegląd zamieszczonych w „Fotografie Polskim” fotografii autorów aktywnych w okresie międzywojennym umożliwia załączony do bazy aneks *Wybrane publikacje fotograficzne*. Zeskanowane prace pokazywane są w kolejności alfabetycznej zgodnie z zadaniem czasem ekspozycji od 1 do 60 sek. Ponadto można „sięgnąć” do pierwszej, poprzedniej, następnej i ostatniej fotografii. Mogą one także ukazywać się jako konsekwencja wyboru z rozwijanej listy zawierającej nazwiska autorów.

Reasumując: zgodnie z teoretycznymi założeniami opracowana została relacyjna baza danych wykorzystująca program ACCESS '97, który został uzupełniony przeglądarką wykonaną za pomocą programu DELPHI.

Zgromadzone pełne roczniki czasopisma pozwoliły na zamieszczenie w bazie danych dotyczących 1244 osób. Liczba związanych z nimi rekordów wynosi 4415. W efekcie możliwy jest szybki i wieloaspektowy dostęp do poszukiwanych informacji. Oprócz zaoszczędzenia czasu przeznaczonego na żmudne kartkowanie roczników czasopism, równie istotną zaletą bazy jest ochrona oryginałów przeglądanych zeszytów przed stopniową degradacją wynikającą z nadmiernej liczby czytelników i czynników środowiskowych.

Tabela 1. „FOTOGRAF POLSKI” (1925 – 39)

WYDAWCA	REDAKTOR	ILOŚĆ WYDA- NYCH ZESZY- TÓW	MIEJSCE WYDANIA	ROK
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 8, 9/12	Warszawa	1925
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 12	Warszawa	1926
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 12	Warszawa	1927
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 12	Warszawa	1928
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 12	Warszawa	1929
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 12	Warszawa	1930
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld	1 – 12	Warszawa	1931
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Stanisław Schönfeld, Witold Kamiński Tadeusz Cyprian	1 – 5 6 – 7 8-12	Warszawa	1932
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Tadeusz Cyprian	1 – 8, 9/10, 11/12	Warszawa	1933
Polskie Towarzystwo Milośników Fotografii	Henryk Szylit	1 – 6	Warszawa	1934
Towarzystwo Wydawni- cze Polska Prasa Foto- graficzna	Henryk Szylit	1 – 7	Warszawa	1935
Towarzystwo Wydawni- cze Polska Prasa Foto- graficzna	Henryk Szylit	1 – 9	Warszawa	1936
Towarzystwo Wydawni- cze Polska Prasa Foto- graficzna	Henryk Szylit	1 – 9	Warszawa	1937
Stanisław Turski	Jan Neuman Marian Dederko	1 2 – 9/10	Warszawa	1938
Stanisław Turski	Marian Dederko Stanisław Turski	1 – 3 4 – 6	Warszawa	1939

Tabela 2. ŹRÓDŁA PUBLIKACJI FOTOGRAFICZNYCH

ROCZNIK	NUMERY ZESZYTÓW
1925	2, 3, 4, 8, 9 – 12
1926	4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12
1927	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
1928	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12
1929	1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
1930	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
1931	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
1932	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
1935	1
1936	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
1937	1, 2, 3, 4, 5, 6
1938	5
1939	1, 2, 4

Literatura

Druki zwarte

- Banachowski L., *Bazy danych, tworzenie aplikacji*, Akademicka Oficyna Wydawnicza PLJ, Warszawa 1998.
- Plaźewski I., *Spojrzenie w przeszłość polskiej fotografii*, PIW, Warszawa 1982.
- Szulc M., *Fotografia na usługach etnografii. Materiały do bibliografii fotografii polskiej*, Ossolineum, Wrocław 1955.
- Szulc M., *Materiały do historii fotografii polskiej*, Bibliografia 1836 – 1956, Ossolineum, Wrocław 1963.
- Teixeira S. Pacheco X., *Delphi 4 – Vademecum profesjonalisty*, t. 1, Helion, Warszawa 1999.

Prace magisterskie

- Jakubowska J., Leśniak A., *Bibliografia fotografii polskiej za lata 1956 – 1981 (bez czasopism fachowych)*, praca magisterska, Instytut Plastyki, WSP, Częstochowa 1994.
- Pleśniak D., *Bibliografia fotografii polskiej za lata 1956 – 1981. Redakcja w systemie CD-ROM*, praca magisterska, Instytut Plastyki, WSP, Częstochowa 1997.

Czasopisma

- „Almanach Fotografiki Polskiej”, Wilno 1934.
- Mierzecka J., *Nad rocznikami polskich czasopism fotograficznych*, „Foto”, 1978, z. 5.
- Schliesser P., *Back to the Classics*, „Photo Techniques”, 1997, z. 12.